

วิวัฒนาการของการสอนชอด้วง

นายรัช ศรีสุภจินดารัตน์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาดุริยางค์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์

คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2548

ISBN 974-53-2432-9

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DEVELOPMENT OF TEACHING SAW DUANG

Mr. Tawat Srisupachindarat

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in Thai Music

Department of Music

Faculty of Fine and Applied Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2005

ISBN 974-53-2432-9

หัวข้อวิทยานิพนธ์

วิวัฒนาการของการสอนชอด้วง

โดย

นายรัช ศรีศุภจินดารัตน์

สาขาวิชา

ดุริยางค์ไทย

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์จำคม พรประสิทธิ์

คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์

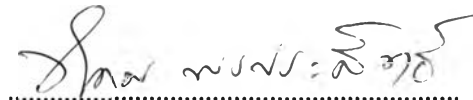
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.บุษกร สำโรงทอง)

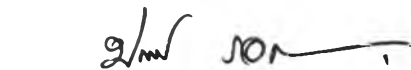
อาจารย์ที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จำคม พรประสิทธิ์)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน)

ธวัช ศรีศุกจินดารัตน์ : วรรณนาการของการสอนซอด้วง. (DEVELOPMENT OF TEACHING SAW DUANG) อาจารย์ที่ปรึกษา : ผศ.จำคม พรประสิทธิ์ 200 หน้า. ISBN 974-53-2432-9

การวิจัยวรรณนาการของการสอนซอด้วง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการสอนซอด้วงของศิลปินต้นแบบทั้ง 3 ท่าน ศึกษาทำนอง ทำจับซอด้วง การเตรียมเครื่องดนตรีก่อนการบรรเลง การสอนสีสายเปล่าซอด้วง การไล่เสียงซอด้วงและศึกษาบทเพลงสำหรับฝึกหัดสีซอด้วง

อาจารย์เบญจรงค์ ธนโกเศศ ท่านั่งบรรเลงนั่งพับเพียบทางด้านซ้ายซึ่งมีผลต่อระดับขอและคันชัก ตำแหน่งการวางซอด้วงจะวางบนต้นขาเพื่อจะได้เสียงที่ดังกังวานใส มือซ้ายที่จับคันซอด้วงจับไม่ต้องเกร็งเพื่อจะได้ไม่เมื่อยล้า ส่วนมือขวาที่จับคันชักใช้นิ้วนางเรียงหางม้าไว้ เมื่อบรรเลงเพลงเร็ว ๆ คันชักจะไม่หลุดจากมือ การตั้งเสียงจะตั้งเสียงสายทุ้มก่อนแล้วจึงตั้งเสียงสายเอก หย่องซอใช้ก้านไม้ขีดไฟ การหัดสีสายเปล่าให้หัดสีสายทุ้มคันชักออก สายเอกคันชักเข้า การหัดไล่เสียงต้องไล่เสียงสายเปล่าสายทุ้มจนถึงเสียงตัวลาสายเอกครบทั้ง 9 เสียง บทเพลงที่สอนใช้เพลงโหมโรงไอยเรศ

อาจารย์เฉลิม ม่วงแพศรี เริ่มมีการใช้การวิเคราะห์ผลการเรียนการสอน ทำนั่งบรรเลงมีทำนองพับเพียบขวาและท่านั่งขัดสมาธิ ตำแหน่งการวางซอจะวางบนต้นขาเพื่อจะได้เสียงซอที่ตั้งกังวานใส มือที่จับคันซอด้วงแน่นจะทำให้มือไม่ไหลลงมาทำให้เสียงซอเพี้ยน ส่วนมือที่จับคันชักซึ่งจับแน่นเกินไปทำให้ข้อมือขาดความคล่องตัว การตั้งเสียงจะตั้งเสียงสายทุ้มก่อนแล้วจึงตั้งเสียงสายเอก หย่องซอใช้ไม้ไผ่ตัดให้ได้ขนาด การหัดสีสายเปล่าให้หัดสีสายทุ้มอย่างเดียวก่อน การหัดไล่เสียงให้ฝึกไล่เสียงทีละสายเริ่มจากสายทุ้มก่อน บทเพลงที่สอนเป็นบทเพลงสั้น ๆ ลูกทำนองห่าง ๆ และมีวรรคที่มีทำนองซ้ำกัน

อาจารย์วรยศ สุขสายชล มีการใช้การวิเคราะห์ผลจากการเรียนการสอนเต็มรูปแบบ และมีการนำเอารูปแบบการสอนดนตรีสากลมาประยุกต์ใช้ในการสอนดนตรีไทยด้วย ทำนั่งบรรเลงมีทำนองพับเพียบซ้ายและท่านั่งเก้าอี้ ตำแหน่งการวางซอจะวางบริเวณช่วงต่ำกว่าเอวหรือบนต้นขา ก็ได้ตามความถนัดของผู้เรียน ส่วนมือที่จับคันทวนซอและคันชักจับแบบไม่เกร็งเป็นธรรมชาติ จะทำให้เล่นดนตรีได้นานไม่เกิดความเมื่อยล้า การตั้งเสียงจะตั้งเสียงสายเอกก่อนแล้วจึงตั้งเสียงสายทุ้ม หย่องซอใช้ไม้เนื้ออ่อนที่เล็บบจิกเป็นรอยได้ การหัดสีสายเปล่าให้หัดสีสายใดก่อนก็ได้ทีละสาย การหัดไล่เสียงต้องไล่เสียงสายเปล่าสายทุ้มจนถึงเสียงตัวซอลสายเอก รวม 8 เสียง บทเพลงที่สอนเป็นบทเพลงสั้น ๆ ที่คันทูผู้เรียนและในบทเพลงต้องไม่มีเสียงตัวลาสายเอก

ภาควิชา ดุริยางคศิลป์

สาขาวิชา ดุริยางค์ไทย

ปีการศึกษา 2548

ลายมือชื่อนิสิต.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

458 65558 35 : MAJOR THAI MUSIC

KEY WORD :DEVELOPMENT OF TEACHING SAW DUANG.

TAWAT SRISUPACHINDARAT: DEVELOPMENT OF TEACHING SAW DUANG. THESIS ADVISOR : ASST. PROF. KUMKOM PORNPRASIT., 200 pp. ISBN 974-53-2432-9

The objective of this research is to study the teaching methods of saw–duang by three highly-regarded artists. The research scope deals with sitting positions, ways of holding saw–cuang, and instrument preparations before playing.

First, the research findings show that teaching methods by Ajarn Benjarong are as follows: the sitting position is on the floor, folding the legs to the left. The saw–duang is placed on the upper part of the left thigh in order to make the projection of the sound loud and clear. The hands holding the saw–duang must be at ease. This prevents them from aching. The thumb of the hand that holds the bow must seize the horsehair to prevent it from slipping out. As for tuning, the second string is tuned first. A matchstick is used as the bridge. As for scale practice, drawing the bow on the second string, which has four tones, is practiced first and is followed by the first string which has five tones. The song usually used in teaching is “Aiyaret Overture”.

Secondly, teaching methods by Ajarn Chalerm, who started analyzing the results of teaching and learning, are as follows: a player may be seated on the floor either with cross-legged or with legs folded to the right side position. The saw–duang must be held firmly to prevent the hands from sliding down and causing incorrect tunes. As for tuning, the second string is tuned first, followed by the first string. A piece of bamboo is used as the bridge. Scale practice begins with the second string and then the first string. Songs used in teaching are short songs that usually showed repetitions of the melodies.

Thirdly, as for Ajarn Worayot, not only has he taken the results of his teaching and his students’ learning into account for his teaching development, he has also applied teaching methods of Western music to the teaching of Thai classical music. According to him, a student may sit on the floor folding the legs to the left or sit on a chair. The saw–duang may be placed on the thigh or on the knee. The body and the bow should be held in a comfortable way. The first string is tuned first and is followed by the second string. Scale practice is done on every pitch except “la” of the first string. Songs that the student is accustomed to and that do not have the “la” pitch of the first string are used for e’ tude.

Department Music
Field of study Thai music
Academic year 2005

Student’s signature.....
Advisor’s signature.....
(Handwritten signatures: Tawat Srisupachindarat and Kumkom Pornprasit)

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไม่สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ โดยปราศจากความช่วยเหลือจากบุคคลหลายท่าน ซึ่งได้แก่

ขอกราบคารวะสั้นเกล้าฯรัชกาลที่ 5 สั้นเกล้าฯรัชกาลที่ 6 และพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ด้วยความเคารพยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณคุณแม่ทองใหม่ ศรีสุภจินดารัตน์ ที่เป็นกำลังใจ ให้ทุนการศึกษา และทุนทรัพย์ค่าเดินทางแก่ผู้วิจัยจนสำเร็จการศึกษา

ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงแด่ อาจารย์เบญจรงค์ ธนโกเศศ (ศิลปินแห่งชาติ 2541) อาจารย์เฉลิม ม่วงแพศรี และอาจารย์วรยศ สุขสายชล ที่เมตตาให้ข้อมูลและความรู้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์จำคม พรประสิทธิ์ ที่คอยให้คำปรึกษาและติดตามการทำงานวิจัยของผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.บุษกร สำโรงทอง รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี และผู้ช่วยศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผือกที่คอยห่วงใยและคอยไต่ถามถึงความก้าวหน้าของงานวิจัย

ขอบพระคุณ อาจารย์ประทีป เล้ารัตนอารีย์ และอาจารย์ธีระ ภูมณี ที่ช่วยค้นหาและนึกรายชื่อลูกศิษย์ของอาจารย์เฉลิม ม่วงแพศรีและของอาจารย์วรยศ สุขสายชล

ขอบพระคุณ อาจารย์เหมราช เหมหงษา ที่ช่วยแนะนำการทำงานวิจัยของผู้วิจัย

ขอขอบคุณพี่นิตยาเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่คอยติดต่อและเป็นธุระเรื่องงานวิจัยให้ข้าพเจ้าตลอด

ขอขอบคุณ นางสาวศิริพร หัตถา (พี่อ้อย) และนางสาวดารณี แซ่ตั้ง (พี่ดา) เจ้าหน้าที่ห้องสมุด คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่คอยช่วยหาตำราต่าง ๆ ให้กับผู้วิจัย

หากประ โยชน์อันใดที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอให้กุศลบุญงบังเกิดแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ถ้วนทุกคน ทุกประการ เทอญ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
วิธีการดำเนินการวิจัย.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
2. ศึกษาวิวัฒนาการทำนึ่งและการจับชอดั้วง.....	8
อาจารย์เบ็ญจรงค์ ธนโกเศศ.....	9
รูปแบบการจับชอดั้วงของอาจารย์เบ็ญจรงค์ ธนโกเศศ.....	9
1. ทำนึ่ง.....	9
2. ทำจับชอดั้วง.....	12
2.1 ทำจับชอ.....	12
2.2 ทำจับคั้นซัก.....	18
3. การเตรียมเครื่องดนตรีก่อนบรรเลง.....	21
3.1 รัคอกชอดั้วง.....	21
3.2 ห้อย.....	22
3.3 การขึ้นเสียงชอดั้วง.....	24
อาจารย์เฉลิม ม่วงแพศรี.....	26
รูปแบบการจับชอดั้วงของอาจารย์เฉลิม ม่วงแพศรี.....	26
1. ทำนึ่ง.....	26
2. ทำจับชอดั้วง.....	29
2.1 ทำจับชอ.....	29
2.2 ทำจับคั้นซัก.....	33
3. การเตรียมเครื่องดนตรีก่อนบรรเลง.....	36

3.1 รัคอกซอดด้วง.....	36
3.2 หย่อง.....	37
3.3 การขึ้นเสียงซอดด้วง.....	40
อาจารย์วรยศ สุขสายชล.....	42
รูปแบบการจับซอดด้วงของอาจารย์วรยศ สุขสายชล.....	42
1. ทำนั้ง.....	42
2. ทำจับซอดด้วง.....	45
2.1 ทำจับซอ.....	45
2.2 ทำจับคั่นชัก.....	52
3. การเตรียมเครื่องดนตรีก่อนบรรเลง.....	55
3.1 รัคอกซอดด้วง.....	55
3.2 หย่อง.....	57
3.3 การขึ้นเสียงซอดด้วง.....	60
ตารางเปรียบเทียบ.....	62
ตารางเปรียบเทียบความเหมือน.....	62
ตารางเปรียบเทียบความแตกต่าง.....	62
วิเคราะห์ความเหมือน ความแตกต่างและผลลัพธ์ที่ได้.....	64
วิเคราะห์ความเหมือนและผลลัพธ์ที่ได้.....	64
วิเคราะห์ความแตกต่างและผลลัพธ์ที่ได้.....	65
สรุปท้ายบท.....	76
3. วิวัฒนาการของการสอนซอดด้วงระดับพื้นฐาน.....	79
อาจารย์เบ็ญจรงค์ ธนโกเศศ.....	80
1. รูปแบบการสอนสีสายเปล่าซอดด้วงของอาจารย์เบ็ญจรงค์ ธนโกเศศ	80
2. รูปแบบการสอนลงนิ้วไล่เสียงซอดด้วง.....	83
3. เพลงแรกสำหรับฝึกหัดสีซอดด้วง.....	92
อาจารย์เฉลิม ม่วงแพศรี.....	97
1. รูปแบบการสอนสีสายเปล่าซอดด้วงของอาจารย์เฉลิม ม่วงแพศรี	97
2. รูปแบบการสอนลงนิ้วไล่เสียงซอดด้วง.....	100
3. เพลงแรกสำหรับฝึกหัดสีซอดด้วง.....	109
อาจารย์วรยศ สุขสายชล.....	111
1. รูปแบบการสอนสีสายเปล่าซอดด้วงของอาจารย์วรยศ สุขสายชล	111
2. รูปแบบการสอนลงนิ้วไล่เสียงซอดด้วง.....	114

3. เพลงแรกสำหรับฝึกหัดสีซอดัง.....	122
ตารางเปรียบเทียบ.....	125
ตารางเปรียบเทียบความแตกต่าง.....	125
วิเคราะห์ความแตกต่างและผลลัพธ์ที่ได้.....	126
สรุปท้ายบท.....	136
4. บทเพลงต่าง ๆ สำหรับฝึกหัดสีซอดัง.....	138
อาจารย์เบญจรงค์ ธนโกเศศ.....	139
1. บทเพลงฝึกหัดสีซอดังประเภทเพลงสองชั้น.....	139
2. บทเพลงฝึกหัดสีซอดังประเภทเพลงเถา.....	144
อาจารย์เฉลิม ม่วงเพชรศรี.....	147
1. บทเพลงฝึกหัดสีซอดังประเภทเพลงสองชั้น.....	147
2. บทเพลงฝึกหัดสีซอดังประเภทเพลงเถา.....	152
อาจารย์วรยศ สุขสาขชล.....	155
1. บทเพลงฝึกหัดสีซอดังประเภทเพลงสองชั้น.....	155
2. บทเพลงฝึกหัดสีซอดังประเภทเพลงเถา.....	155
ตารางเปรียบเทียบ.....	159
ตารางเปรียบเทียบความแตกต่าง.....	159
วิเคราะห์ความแตกต่างและผลลัพธ์ที่ได้.....	159
สรุปท้ายบท.....	169
5. สรุปและข้อเสนอแนะ.....	170
รายการอ้างอิง.....	174
ภาคผนวก.....	176
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	200